

سرفصل درس «اصول و فنون راهنمایی و مشاوره»

۱. معرفی درس و منطق آن:

راهنمایی، مجموعه فعالیت های منظم و سازمان یافته ای است که به منظور حداکثر استفاده از توانایی های بالقوه در طول زندگی درباره فرد اعمال می شود. مشاوره، رابطه رویاروی بین مراجع و مشاور است که بدان وسیله به مراجع کمک می شود تا پس از شناخت خویش، تصمیمات مناسبی را اتخاذ نماید. از طریق، مراجع می آموزد که چگونه یک زندگی سالم و سازنده را طرح ریزی کند و بدان ادامه دهد. راهنمایی و مشاوره همواره به عنوان تسهیل کننده فرایند تعلیم و تربیت دانش آموزان مطرح بوده است. از طریق خدمات راهنمایی و مشاوره می توان به توانایی ها و محدودیت های دانش آموزان پی برد. به طور مسلم ارایه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان بدون آگاهی از مبانی، اصول، فنون و روش های راهنمایی و مشاوره میسر نمی باشد، بنابراین لازم است دانشجو معلمان در دوران تحصیل خود با مبانی، اصول، فنون و روش های راهنمایی و مشاوره آشنا شده تا بتوانند در آینده به عنوان مشاور مدرسه نقش راهنمایی و مشاوره ای خود را به خوبی ایفا نمایند. این درس به عنوان یکی از دروس پایه برای دانشجو معلمان رشته راهنمایی و مشاوره محسوب می شود که آمادگی های لازم در آنها برای کسب مهارت های حرفه ای فراهم نموده و زمینه ساز ورود به دروس تخصصی مشاوره می باشد.

<p>نام درس به فارسی: اصول و فنون راهنمایی و مشاوره نام درس به انگلیسی: Principles and techniques of Guidance and counseling</p>	<p>مشخصات درس نوع درس: نظری تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲</p>
<p>پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود: ۱- از فنون و روش های شناخت، راهنمایی و مشاوره دانش آموزان اطلاعات کافی کسب نموده و می تواند آنها را در موقعیت واقعی مدرسه بکار ببرد. ۲- از اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در موقعیت های واقعی مدرسه بهره برده و با شناختی که از تفاوت های فردی، ویژگی ها و مسائل و مشکلات دانش آموزان پیدا می کند می تواند در زمینه های تحصیلی، شغلی و سازشی به آنها کمک نماید. ۳- به منظور کمک به حل مشکلات دانش آموزان مدرسه، به انجام راهنمایی و مشاوره فردی با آنها بپردازد.</p>	<p>شایستگی کلیدی: موضوعی CK پیش نیاز: - استاد متخصص برای تدریس: دارای تخصص مشاوره و روان شناسی</p>

۲. فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: مباحث اساسی

- اهمیت و ضرورت راهنمایی و مشاوره
- فلسفه و اهمیت راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش

- تاریخچه راهنمایی و مشاوره در جهان و ایران
- راهنمایی و مشاوره در اسلام
- مفهوم و تعریف راهنمایی
- اصول و اهداف راهنمایی
- وظایف و خدمات راهنمایی و مشاوره
- مفهوم و تعریف مشاوره
- اصول و اهداف مشاوره
- مفهوم و تعریف مشورت
- تعریف روان درمانی
- پیدایش و تکامل روان درمانی
- تفاوت بین مشورت، راهنمایی، مشاوره و روان درمانی

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث‌های کلاسی و پاسخ به پرسش‌های طرح شده از سوی مدرس
- ۳- مقایسه مفاهیم راهنمایی، مشورت، مشاوره و روان درمانی و بیان تفاوت‌های آنها

تکالیف عملکردی:

- تحلیل و مقایسه اهداف و خدمات راهنمایی و مشاوره و ارائه گزارش آن به مدرس

فصل دوم: انواع راهنمایی و مشاوره و الگوهای آن

- انواع راهنمایی و مشاوره از نظر موضوع
- انواع راهنمایی و مشاوره از نظر شیوه اجرا
- انواع گروه‌های یاورانه
- انواع الگوهای راهنمایی
- الگوهای اولیه راهنمایی
- بعدی راهنمایی
- الگوهای معاصر راهنمایی

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث‌های کلاسی و پاسخ به پرسش‌های طرح شده از سوی مدرس
- ۳- مقایسه انواع راهنمایی و مشاوره از نظر موضوع و شیوه اجرا و بیان تفاوت‌های آنها

۴- مقایسه الگوهای راهنمایی و بیان شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها

تکالیف عملکردی:

- ۱- تحلیل مقایسه‌ای الگوهای راهنمایی و مشاوره و ارایه گزارش آن در کلاس درس
- ۱- تحلیل مقایسه‌ای انواع راهنمایی و مشاوره و بیان کاربرد هریک از آنها در محیط واقعی مدرسه با ارایه گزارش کتبی آن به مدرس

فصل سوم: روش‌ها و فنون راهنمایی و مشاوره

- تعریف روش و فن
- روش‌های راهنمایی و مشاوره
- تفاوت‌های مهم مشاوره مستقیم و غیرمستقیم
- فنون راهنمایی
- فنون ذهنی (مشاهده، واقع‌نویسی، مصاحبه، پرسشنامه، شرح حال‌نویسی، مقیاس درجه‌بندی رفتار، گروه‌سنجی، مطالعه موردی، مطالعه پرونده تحصیلی، سیاهه رفتار)
- فنون عینی (آزمون‌های روانی)
- فنون مشاوره (گوش دادن، تشویق کردن، برخورد با مقاومت مراجع، برخورد با سکوت، سازمان دادن، انعکاس احساس و محتوا، قرارداد بستن، تعیین تکلیف، همدلی، مواجهه‌سازی، تفسیر و بینش، رهبری، ایفای نقش، آرمیدگی یا آرام‌بخشی، ارجاع، ارزشیابی، خلاصه کردن، پایان دادن به جلسه)
- پیش شرط‌های مشاوره‌ای
- مهارت‌های مشاوره‌ای
- مهارت‌های مشاوره‌ای معلمان
- در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی در راهنمایی و مشاوره با دانش‌آموزان

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث‌های کلاسی و پاسخ به پرسش‌های طرح شده از سوی مدرس
- ۳- مقایسه فنون راهنمایی و مشاوره با یکدیگر و بیان تفاوت‌های آنها

تکالیف عملکردی:

- ۱- مشاهده اجرای فنون مشاوره توسط متخصصان (مستقیم/ فیلم) و تحلیل مشاهدات به صورت مکتوب
- ۲- طراحی و اجرای یک نمونه از هر کدام از فنون راهنمایی نظیر مشاهده، مصاحبه و....، و ارایه گزارش آن به مدرس
- ۳- اجرای فنون مشاوره توسط دانشجو معلمان در مورد یک نفر از دانش‌آموزان و ارایه گزارش صوتی- تصویری و کتبی آن به مدرس

فصل چهارم: نقش و وظایف کارکنان مدرسه در برنامه راهنمایی و مشاوره دانش آموزان

- نقش و وظایف مدیر مدرسه
- نقش و وظایف معاونان مدرسه
- نقش و وظایف معلم مدرسه
- نقش و وظایف مشاور مدرسه
- نقش و وظایف مربی پرورشی مدرسه
- نقش و وظایف سایر متخصصان در فرایند راهنمایی و مشاوره
- نقش و وظایف خانواده در فرایند راهنمایی و مشاوره
- نقش و وظایف دانش آموز در فرایند راهنمایی و مشاوره

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث‌های کلاسی و پاسخ به پرسش‌های طرح شده از سوی مدرس
- ۳- مقایسه نقش و وظایف معلم، مدیر، مشاور، معاون، مربی پرورشی و سایر متخصصان در برنامه راهنمایی و مشاوره مدرسه و بیان تفاوت‌های آنها

تکالیف عملکردی:

- ۱- تحلیل مقایسه‌ای نقش و وظایف معلم، مدیر، معاون، مشاور، مربی پرورشی و سایر متخصصان در برنامه راهنمایی و مشاوره مدرسه و ارائه گزارش آن به مدرس

فصل پنجم: جایگاه راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش

- برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در دوره‌های تحصیلی ابتدایی و متوسطه
- برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در سطح آموزش عالی
- نقش و عمل مشاور در دوره‌های تحصیلی ابتدایی و متوسطه
- ساختار و تشکیلات راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش ایران
- خدمات و وظایف مراکز مشاوره دانش آموزی و خانواده در مناطق آموزش و پرورش
- خدمات و وظایف مراکز مشاوره دانشجویی در دانشگاهها

فصل ششم: سازمان و خدمات راهنمایی و مشاوره

- آشنایی با سازمان ها و انجمن های مشاوره در ایران
- آشنایی با روش های برنامه ریزی خدمات راهنمایی و مشاوره

- الگوهای سازماندهی برنامه مشاوره در موسسات آموزشی
- ساختار و تشکیلات سازمانی خدمات مشاوره
- تیم مشاوره و اجزای آن

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث‌های کلاسی و پاسخ به پرسش‌های طرح شده از سوی مدرس
- ۳- مقایسه برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در مدارس ابتدایی و متوسطه و بیان تفاوت‌های آنها

تکالیف عملکردی:

- ۱- تحلیل مقایسه‌ای برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در مدارس ابتدایی و متوسطه و ارائه گزارش آن در کلاس درس
- ۲- تحلیل مقایسه‌ای برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در مراکز مشاوره دانش‌آموزی، خانواده و دانشجویی و ارائه گزارش کتبی آن به مدرس

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

تدارک دیدن فرصت‌های یادگیری مستقیم در داخل محیط آموزشی نیازمند استفاده از شیوه‌های مستقیم مباحث نظری به همراه مشارکت دانشجویان و تحلیل پاسخ‌های مربوط به پرسش‌های مطرح شده است. برقراری ارتباط میان آموخته‌های کلاسی و الزامات محیط آموزشی، بهره‌گیری از فرصت‌های یادگیری خارج از محیط آموزشی، برقراری پیوند میان نظر و عمل در محیط آموزشی و فراهم نمودن مشارکت گروهی دانشجویان در انجام فعالیت‌های عملکردی توسط مدرس از راهبردهای تدریس این درس می‌باشد که منجر به درک عمیق‌تر مطالب و بکارگیری دانش نظری راهنمایی و مشاوره توسط دانشجومعلمان در موقعیت‌های واقعی مدرسه خواهد شد. یادگیری غیرمستقیم نیز مستلزم مطالعه فردی و درک شناختی فرد در موقعیت‌های مختلف محیط آموزشی می‌باشد.

۴. منابع آموزشی

منابع اصلی:

- نبوی، سیدصادق و قدمی، سیدامیر. (۱۳۹۸). مبانی، اصول و فنون راهنمایی و مشاوره. تهران: نشر علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- صافی، احمد. (۱۳۸۹). اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در دوره‌های تحصیلی، تهران: انتشارات رشد.
- شفیع آبادی، عبدالله. (۱۳۹۲). روش‌ها و فنون مشاوره (مصاحبه بالینی) با تجدیدنظر و اضافات، تهران: فکر نو

منابع فرعی:

- نلسون ج. ر. (آخرین سال انتشار). مقدمه‌ای بر مهارت‌های مشاوره (مبانی نظری و فنون کاربردی). ترجمه کیانوش زهراکار. تهران: ارسباران
- گلادینگ، ساموئل. تی. (۱۳۹۰). اصول و مبانی مشاوره. ترجمه مهدی گنجی. تهران: نشر ساوالان

- گیسون، رابرت و میشل، ماریان. (۱۳۸۶). زمینه مشاوره و راهنمایی. ترجمه باقر ثنایی و همکاران. تهران: انتشارات رشد
- تمدنی، مجتبی و بهمنی، بهمن. (۱۳۹۱). فنون مشاوره و روان درمانی. تهران: نشر دانژه
- اصغری پور، حمید (۱۳۹۱). کلیات راهنمایی و مشاوره. مشهد: نشر تمرین

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیش نیاز در این درس، ارزشیابی آغازین قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ارزشیابی تکوینی براساس عملکرد دانشجو در تکالیف یادگیری پیش‌بینی شده و همچنین میزان حضور و مشارکت فعال وی در کلاس انجام می‌شود (۳ نمره).

ارزشیابی پایانی: بر اساس عملکرد دانشجو در آزمون مباحث نظری پایان نیمسال (بازپاسخ، بسته پاسخ و یا ترکیبی) خواهد بود (۱۲ نمره).

کارپوشه: کلیه گزارش‌ها از تکالیف عملکردی به همراه بازخوردهای داده شده توسط مدرس در کارپوشه دانشجو معلم ضبط و مبنای ارزشیابی قرار می‌گیرد (۵ نمره).

